

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-039-1-78>

ПЕРЕКЛАД ІНШОМОВНИХ ВКРАПЛЕНЬ У ПЕРСОНАЖНОМУ МОВЛЕННІ ПІДЛІТКІВ

Цепенюк Т. О.

*кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*

Головацька Ю. Б.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії і практики перекладу
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка*

Черненко О. О.

*студентка IV курсу
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Питання перекладу та відтворення іншомовних вкраплень є досить цікавою та актуальною темою в перекладацькій сфері. На жаль, в перекладознавчій теорії і практиці не існує чіткого алгоритму для роботи з цими лексичними одиницями. Під іншомовними вкрапленнями розуміємо, вслід за М. Ткачівською, «слова і вирази однієї мови, перенесені на полотно іншої, які на письмі зберігають своє графічне оформлення або транскрибовані і слугують для творення привабливості тексту, іронії, комічного ефекту тощо [2, с. 121]». Серед основних способів відтворення у перекладі іншомовних вкраплень авторка називає: 1) трансплантацію лексичної одиниці в мову перекладу; 2) транскрипцію (зміна графічної системи): кирилиця → латиниця; латиниця → кирилиця (з використанням або без використання коментаря); 3) використання іншомовного вкраплення з мови-позичальниці або іншої мови; 4) підбирання нейтральної лексики в засобах цільової мови; 5) підбирання «чогось середнього» між іншомовним вкрапленням і традиційним перекладом (збереження

«ілюзії чужинності») з використанням фонетичних засобів, поодиноких вплітань додаткових голосних чи приголосних [2, с. 121].

Матеріалом нашої наукової розвідки є роман Д. Тартт «Щиголь» і його український переклад, виконаний Віктором Шовкуном. Головними персонажами досліджуваного твору є два хлопці підліткового віку – Тео і Борис. Особливо виразним зі сторони лінгвістичного наповнення є мовлення Бориса, сина емігранта україно-польського походження. Він рішучий і кмітливий, проте не надто освічений. Мовлення Бориса наповнене сленгізмами, жаргонізмами, просторіччям. Він часто припускається помилок, особливо граматичних, а також його мова рясніє обценною лексикою, всуміш із запозиченнями з російської та польської мов. Мовлення Тео частково трансформується в результаті дружби з Борисом. Таким чином, можемо сказати, що використання підлітками іншомовних вкраплень свідчать про їхнє походження і є засобами створення їхнього мовленнєвого портрету. Перекладач Віктор Шовкун для відтворення цих особливостей персонажного мовлення використовує два методи – транскодування, зокрема транскрибування, і трансплантацію. Інколи вдається також до прийому додавання. Розгляньмо на конкретних прикладах використання іншомовних слів героями і способи перекладу українською мовою.

На сторінках досліджуваного нами роману читач помічає, що у мовленні Тео неодноразово з'являються русизми, як наприклад в наступних рядках: «*Govorite li vy po angliyskiy? – Ya nemnogo govoryu po-ruski*» [3]. У перекладі В. Шовкун відтворив це речення просто російською мовою: «*Говорите ли Вы по-английски? Я немного говорю по-русски*» [1]. Також в одному з діалогів Тео використовує українські слова: «*Nekulturny, – I said a word I'd picked up from him*» [3]. «*Некультурний, – сказав я українською, запозичивши це слово від нього*», – у вихідному тексті бачимо, що перекладач додав *українською*, для того щоб показати, що саме слово цієї мови було вжито в оригіналі [1]. Очевидно, що на мовлення Тео вплинула розмовна мова Бориса, його часте використання російських, польських та українських слів. Ще одним прикладом може слугувати ситуація, коли Борис розповідав про різдвяні свята в Україні, назвавши їх *praznyky*. Потім ми неодноразово бачимо, що і сам Тео використовує це слово: «*We'll have it tomorrow for Christmas lunch – will it still be praznyky? Is praznyky only on Christmas Eve?*» [3]. – «*Ми з'їмо її завтра за різдвяним обідом – празники ж іще триватимуть? Чи празники – це лише Святвечір?*» [1]. У цьому випадку перекладач транслітерував слово *празники* задля відображення іншомовних вкраплень, які присутні в оригіналі роману.

Борис часто використовує польські та російські вкраплення в своєму мовленні, подекуди, навіть, співає: «*Byly sobie kotki dwa, a-a-a, kotki dwa*» [3]. У перекладі Шовкун залишив рядки пісні з оригіналу: «*Byly sobie kotki dwa, a-a-a, kotki dwa*» [1] Головний герой також не цурається вставляти російські вирази в англійські речення. Як-от, коли вони дивились телевизор і побачили снігопад в Дубліні, через свою неосвіченість Борис подумав, що це Дубаї: «*Man says is snowing, crazy man, ty videsh?! Snowing in Dubai!*», – на що Тео відповів: «*That's Dublin you ass. Not Dubai.*», – а у відповідь почув: «*Vali otsyuda! Fuck off*» [3]. – «*Невже там падає сніг? – Він потрусив мене за плече. – Той чоловік каже, там іде сніг, божевільний чоловік, ти відіи? Падає сніг у Дубаї! Це Дублін, йолопе, а не Дубай! Вали отсюда! Від'їбись!*» [1]». І знову спостерігається використання транскрибування іншомовних вкраплень, що дає змогу читачу зрозуміти, що Борис іноземець.

Як бачимо, відтворення іншомовних вкраплень у досліджуваному романі не викликає значних труднощів у перекладача, оскільки ці одиниці здебільшого походять з російської, польської, а подекуди й з української мови. Саме це й визначило вибір перекладачем стратегій відтворення іншомовних слів: транскодування і трансплантацію.

Література:

1. Тартт Д. Щиголь. Харків, 2019. 816 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Donna_Tartt/Schyhol/ (дата звернення 20.10.2020)
2. Ткачівська М. Р. Іншомовні вкраплення та їх відтворення в німецькомовних перекладах. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2017. Вип. 9(3). С. 117–123.
3. Tartt D. *The Goldfinch*. London, 2015. 872 p. URL: <https://www.hachettebookgroup.com/titles/donnatartt/thegoldfinch/9780316248679/> (дата звернення 20.10.2020)